

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA REGIONAL ELMİ MƏRKƏZLƏRİN ELMİ FƏALİYYƏTİ

İradə Bayramova

*BDU, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müəllimi,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru*

Qloballaşma şəraitində elmin, təhsilin, tədrisin inkişafının müəyyən edilməsi informasiya cəmiyyətində təhsilin məzmununun seçilməsi, bu sahənin metodoloji bazasının hazırlanması, təhsilin müxtəlif pillələrində İKT-nin imkanlarından istifadə edilməsi, innovativ elmi təhsil modellərinin yaradılmasının nəzəri cəhətdən əsaslandırılması, bu sahədə silsilə layihələrin reallaşdırılmasını tələb edir. Elmin bir çox sahələrinin intensiv şəkildə inkişaf etməsi nəticəsində informasiya resurslarının həcmi çoxalır və bu intensiv inkişaf elmə, tədrisə, təhsilə ciddi şəkildə təsir etməklə inkişaf dinamikasını sürətləndirir.

2016-cı il 14 iyun tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən "Elm haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu" imzalandı. Bu qanun ölkənin siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni inkişafının təmin edilməsində mühüm rol oynadı. Cəmiyyət həyatının bütün istiqamətlər üzrə inkişafında elmi potensialdan səmərəli istifadənin təmin edilməsi, elmin maddi-texniki bazasının və infrastrukturunun modernləşdirilməsi, fundamental və tətbiqi tədqiqatların əsas istiqamətlərinin müəyyən edilməsi və s. haqqında qarşıda duran bir-çox vəzifələrin həlli istiqamətləri göstərildi. Belə ki, elmin inkişafına dair vahid dövlət siyasətinin formalaşdırılması və həyata keçirilməsi, elmin prioritet inkişaf sahələrinin müəyyən edilməsi, regionların kompleks iqtisadi, sosial və mədəni inkişaf proqramlarının hazırlanması və elmi cəhətdən əsaslandırılması, regionlarda elmi fəaliyyətin inkişafını təmin etmək üçün müvafiq infrastrukturun yaradılması, elmi fəaliyyət sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi və s. kimi vəzifələrin həyata keçirilməsi nəzərdə tutur.

Azərbaycan Respublikasının bir çox regionlarında fəaliyyət göstərən Regional Elmi Mərkəzlər də informasiyalaşdırılmış müasir cəmiyyətin elmi informasiya bazasının formalaşmasında, elmi kadrların hazırlıq səviyyəsinin yüksəldilməsində, onların elmi potensialının artırılmasında mühüm yer tutur. Bu regional elmi mərkəzlərdən biri ölkəmizin qərb regionunda fəaliyyət göstərən Gəncə Regional Elmi Mərkəzi - 1981-ci ildə Gəncə şəhərində EA-nın Rəyasət Heyətinin qərarı ilə yaradılmışdır. Respublikanın qərb bölgəsində elmi fəaliyyəti əlaqələndirməklə, aparılan elmi-tədqiqat

işlərinin koordinasiyası rolunu oynayır. Regional Elmi Mərkəzin struktur bölmələri belədir:

- 1) Farmakoloji kimya;
- 2) Ekologiya və təbii sərvətlər;
- 3) Azərbaycan ədəbiyyatı, tarixi və incəsənəti;
- 4) İqtisadi tədqiqatlar.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 19 dekabr 2012-ci il tarixli Sərəncamı ilə Gəncə Regional Elmi Mərkəzinin bazası əsasında AMEA Gəncə Bölməsi və onun nəzdində yeddi elmi-tədqiqat İnstitutu yaradılmışdır. Regional Elmi Mərkəzdə elmi kadr hazırlığı məqsədi ilə, distant tədris sisteminin aparılması diqqəti cəlb edir. Informasiya Texnologiyaları İnstitutunun dəstəyi ilə regional bölmədə distant təhsil həyata keçirilir. 2014-cü ildən başlayaraq regionun müxtəlif elmi-tədqiqat institutları və universitetlərindən 485 nəfərdən çox doktorant və dissertant informatika fənni üzrə seminarlar keçərək doktorluq imtahanlarında iştirak etmişlər. Regional Mərkəzin alimləri dünyanın bir çox ölkələrində, o cümlədən ABŞ-nın Smitson İnstitutunun Milli Təbiət tarixi muzeyi və Yaponiyanın Tokio muzey Universitetinin alimləri ilə birgə qədim Gəncə qalasının tədqiq edilməsi ilə bağlı arxeoloji qazıntılar aparırlar. Aparılan tədqiqatlarla bağlı Regional Mərkəzin alimlərinin onlarla elmi məqalələri yüksək impact faktorlu elmi jurnallarda dərc edilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 7 iyul 1972-ci il tarixli qərarı ilə Naxçıvan Regional Elm Mərkəzi yaradılmışdır. Mərkəzin yaradılması Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Regional Elmi Mərkəz əvvəllər AMEA-nın Qeyri-Üzvi və Fizika Kimya İnstitutunun strukturuna daxil edilmişdir. Tərkibinə 5 bölmə daxil olmaqla fəaliyyət göstərmişdir. Sonralar isə mərkəz daha 3 bölməni və 5 laboratoriyanı əhatə etmişdir. Elmi Mərkəzin yaradılmasından sonra elmin vahid mərkəzdən idarə edilməsi, elmi kadr potensialının hazırlanması, iqtisadi regionun hərtərəfli öyrənilməsinə təkan verdi. Hazırda Elm Mərkəzində 6 Elmi-Tədqiqat İnstitutu - Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutu, o cümlədən İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutu, Təbii Ehtiyatlar İnstitutu, Bioresurslar İnstitutu, Batabat Astrofizika Rəsədxanası və Əli-yazmalar Fondu yaradılmışdır.

Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin 14 aprel 1972-ci il tarixli qərarı ilə Akademiyanın Fizika İnstitutunun nəzdində Şəki Regional Elmi Bazası yaradılmışdır. Bu müəssisənin yaradılmasında əsas məqsəd Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun sənaye və kənd təsərrüfatını daha da inkişaf etdirmək, elmin qabaqcıl nailiyyətlərini istehsalata tət-

biq etməklə səmərəliliyi artırmaqdan ibarətdir. Sonralar Elmi bazada “Geologiya”, “Genefond”, “Biokimya”, “Biofizika” qrupları yaradılmışdır. AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 6 aprel 1995-ci il qərarı ilə Şəki-Zona Elmi Bazasına Şəki Regional Elmi Mərkəzi statusu verilmişdir.

Beləliklə, Regional Elmi Mərkəzlər təhsil sistemində yüksək ixtisaslı kadr hazırlığının hazırlanması istiqamətində, müxtəlif növ elmi-tədqiqat fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı İKT-nin imkanlarından maksimum dərəcədə yararlanaraq, bu istiqamətdə müasir üsul və metodların həyata keçirilməsini təmin edirlər.